

S-8-1095

Girant a 78 rpm

Un dels primers discs enregistrats a Catalunya l'any 1900

**Butlletí gratuït de l'Associació per a la Salvaguarda
del Patrimoni Enregistrat**

Any 8 · Núm. 16 · novembre 2009

ASSOCIACIÓ PER A LA SALVAGUARDA DEL PATRIMONI ENREGISTRAT

Inscrita en el "Registre d'Associacions de la Generalitat de Catalunya" amb el n° 25439, de la secció 1ª del Registre de Barcelona, el 14 de novembre de 2001

Junta directiva:

President: Josep Perramón i Baqué — Telèf. 93 379 00 52

Vicepresident: Enric Nart i Torres — Telèf. 93 311 16 88 / 93 750 05 43

Secretària: Mercè Rubió i Boada — Telèf. 93 843 01 80 / 607 65 85 08

E-mail: mrubiob@uoc.edu

Tresorer: Eduard de Cáceres i Bosch — Telèf. 93 418 54 06

Vocal: Jaume Figueres i Garcia — Telèf. 93 430 15 49

Vocal: Joan Vilà i Miró — Telèf. 93 237 52 43

Secretaria Tècnica:

Ramón Ripoll

C/Navas de Tolosa, 264 2on 2ª - 08027 BARCELONA

Telèf.: 699 21 31 66

Lloc de reunió:

CASA DEL MAR

C/ Albareda, 1 – 13, 1er. pis, aula 2 * BARCELONA

Segon dimecres de mes a les 19 hores.

(Metro: Línia 2 i 3 Paral·lel – Bus: 20-24-57-157-64-39-36)

Objectiu principal: Promoure i participar en qualsevol activitat relacionada amb la conservació i difusió del patrimoni enregistrarat.

Activitats més destacables:

Actes públics per difondre el nostre objectiu

Edició del butlletí "GIRANT A 78 rpm"

Pàgina web en construcció: www.aspe.cat

Quota d'adhesió: 35 euros a l'any

Amb la col·laboració de:

theproject.cat

RAMON CALDUCH

(La meva vida amb els artistes)

Escric aquesta petita història de **Ramon Calduch Gimeno** un dia després del seu funeral, rere la mort del cantant el 24 de setembre del 2008 a Barcelona. Tingué una llarga agonia després de deu anys d'una malaltia progressiva que va acabar amb una immobilitat obligada per una delicada operació que li va amputar la cama esquerra. No li van faltar amics que anàvem a visitar-lo als diferents centres on estava internat. Sempre al seu costat, serena optimista i vivaç, la seva muller **Pepita** (així li deien en **Ramon** i els seus amics) era sentinella de tots els seus moviments, desigs i necessitats.

En **Ramon** i qui això subscrigui vam començar a treballar junts amb diferents artistes de Varietats al *Salón Cataluña* de Sabadell els diumenges tarda; ell cantava les clàssiques de l'època i jo presentava i recitava. El nostre sou era entre 100 i 125 pessetes. En aquella època, per la meua modesta popularitat amb altres artistes de Ràdio Barcelona E.A.J.1, es va fer que muntéssim els

clàssics espectacles de les Festes Majors de Catalunya. En **Ramon**, convertit en galant de la cançó, obtenia els millors aplaudiments. Fou el primer cantant de moltes orquestres del nostre país fins aconseguir formar el seu propi grup amb indiscutible èxit. Vàrem poder-lo veure, entre altres locals, a *La Pèrgola* de Montjuïc, que programava l'inoblidable **Antonio Centaño Prieto**, un amic de tota la vida ja desaparegut. Més endavant, amb una bona idea, la meua productora artística "ERA Espectáculos" va presentar l'anomenat "Show a l'Americana" amb **José Guardiola** i **Ramon Calduch** amb tot el repertori de Cançó Catalana i Internacional on **José**, a més de cantar, tocava el saxo i el clarinet. No quedaven dates en el calendari estiuenc. Un èxit total a les Festes Majors. En 1981-1982 van actuar una temporada al *Teatro Victoria* de Barcelona amb la Companyia de **Sara Montiel**. En acabar, vam fer la gira a través dels principals teatres de Catalunya. Guardo una gravació en DVD de la nostra actuació al *Teatro*

Principal de Terrassa amb **Sara Montiel**, **Mary Santpere**, **Calduch** i **Guardiola**. En **Ramon Calduch** va ser triomfador en festivals com *Cancion Mediterránea* i *Benidorm*, viatjà també a Veneçuela. Deixa una extensa col·lecció de temes internacionals i l'anomenada *Cançó Catalana*. I deixa l'empremta d'un grandios professional, fidel amic i bon pare de família. Durant la seva llarga malaltia (10 anys de patiment) en tot moment ha tingut el suport de persones generoses del Teatre i de la Cançó. Els seus antics companys i amics, últims d'una època, **Rudy Ventura** i **José Guardiola**, van ser fidels fins el darrer moment.

Fou enterrat en un nínxol familiar del Cementiri de les Corts, amb una cerimònia molt emotiva, el dia 25 de setembre de 2008.
DESCANSI EN PAU!

© Ricardo Ardévol

LA RECUPERACIÓ DEL SO ENREGISTRAT

Des de fa molts anys, primer amb la aparició del vinil i més tard amb la irrupció del disc compacte, els ja vells discs de 78 rpm van començar a reviure amb una certa timidesa.

Es veritat que molts dels noms mítics del món de la lírica van tornar a sonar pels públics més joves que no havien tingut l'oportunitat de escoltar-los en directe, però també es cert que al darrera d'aquesta iniciativa tan lloable s'amagava un perill mortal: moltes de les reconstruccions estaven fetes sense cap rigor artístic. Algunes de les edicions van ésser molt curoses amb les velocitats de reproducció, però d'altres és van limitar a transcriure els discs a la velocitat standard, sense pensar que al darrera hi havia molt per esbrinar.

El fet de netejar el fregit de fons i els soroll que amb un reproductor modern s'obté de les velles plaques, va portar a molts del enginyers de so, que mai havien sentit un disc d'aquelles característiques, a fer veritables barbaritats amb l'equalització a fi d'evitar aquell "mar de sorolls". Aquestes intervencions no varen ajudar gaire per apropar-nos als intèrprets de l'època pionera dels enregistraments sonors, perquè ens transmetien unes veus de baixa qualitat, o si més no, feia palès, quan la seva qualitat artística era inqüestionable, que les tècniques inicials d'enregistrament del so estaven encara lluny de fer-los justícia.

Per sort en tots els camps de la ciència hi ha historiadors que investiguen en el nostre passat, i el camp de l'enregistrament sonor no ha quedat enrere. Alguns enginyers han pogut esbrinar les diferències entre les equalitzacions de les primeres gravacions i les equalitzacions actuals de manera que l'aproximació que en podem fer és més respectuosa que les fetes anteriorment. Amb l'equalització correcta desapareixen molts dels paràsits sonors que sorgeixen quan volem reproduir els discs de 78 rpm amb les nostres possibilitats tecnològiques.

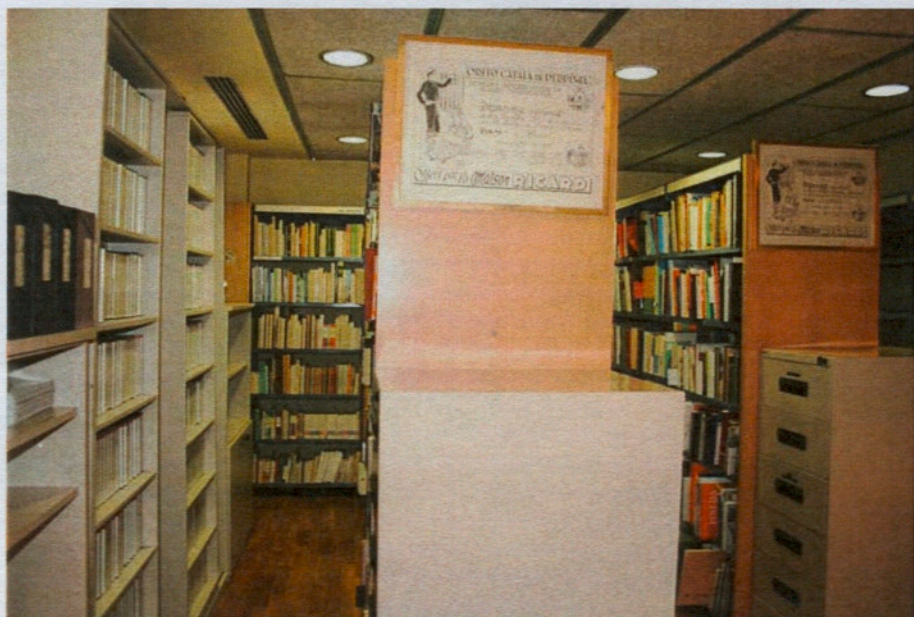
Avui comptem amb reconstruccions de discografies senceres de **Enrico Ca-**

ruso, de Beniamino Gigli i de molts altres cantants lírics que són un model de com es pot recupera amb fidelitat els llegats sonors d'èpoques llunyanes, gràcies als esforços d'enginyers com els americans Ward Marston o Mark Obert-Thorn que encapçalen el que en podríem anomenar "el bon gust i la professionalitat" dintre de les reconstruccions dels discs del període 1900-50.

© Esteve Valls i Salvador

LA FONOTECA DE MÚSICA TRADICIONAL CATALANA

Passatge de la Banca, 1-3, 4a planta
08002 BARCELONA
Tel. 93 567 1038 /9
www.cultura.gencat.cat/cpcptc

La Fonoteca de Música Tradicional Catalana (FMTc) és un **programa** de recerca etnomusicològica del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Els seus objectius són la recerca, l'inventari, la conservació de materials de música tradicional i la seva investigació i divulgació consegüent.

L'acció continuada de recerca de camp envers la música tradicional, com l'adquisició de diferents arxius del mateix signe, han generat a la FMTC un **fons fonogràfic** important on s'hi comptabilitzen uns 20.000 fonogrames inèdits. És un Arxiu obert a la consulta de les persones interessades en aquesta temàtica com també és el punt de partida de les investigacions de la pròpia FMTC.

Aquest **programa** es va iniciar el 1987. Es compon de :

Fons editat:

Consta de **1516 materials sonors** sobre música popular i tradicional editats en diferents suports : **95 discs de 78 rpm*** ; 222 discs de vinil de 33 rpm; 216 singles de 45 rpm sobre la Nova Cançó; 183 cassetts i 800 CD.

La nostra intenció és fer un catàleg-llistat d'aquests discs.

Ens ha cridat l'atenció el Disc Gramophone 0260073 (02830/35) "El mañico" i "Ohé ohé" per la Banda Municipal de Barcelona

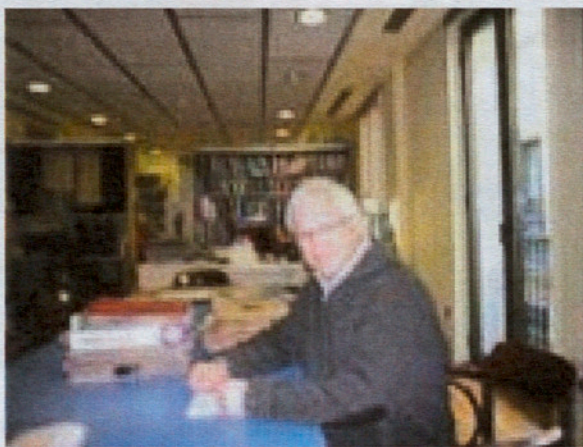
Fons inèdit:

Consta aproximadament d'uns 23.000 fonogrames provinents de diversos treballs de camp, donacions preexistents, adquisicions, i beques variades.

Col·lecció discogràfica pròpia

Aquesta activitat és un intent de salvaguardar tota mena de músiques i tradicions orals de Catalunya. S'han editat ja una dotzena de CD sobre temàtica diversa: música de la comarca d'Osona, cançons i tonades de Tivissa, cançons d'infantesa, ball de bastons, flabiolaires, músiques de festa a Valls, músiques de festa a Tarragona, música d'orgues barrocs de Catalunya, Música de gralla...

L'horari d'atenció al públic és ampli, cal concertar cita per telèfon.

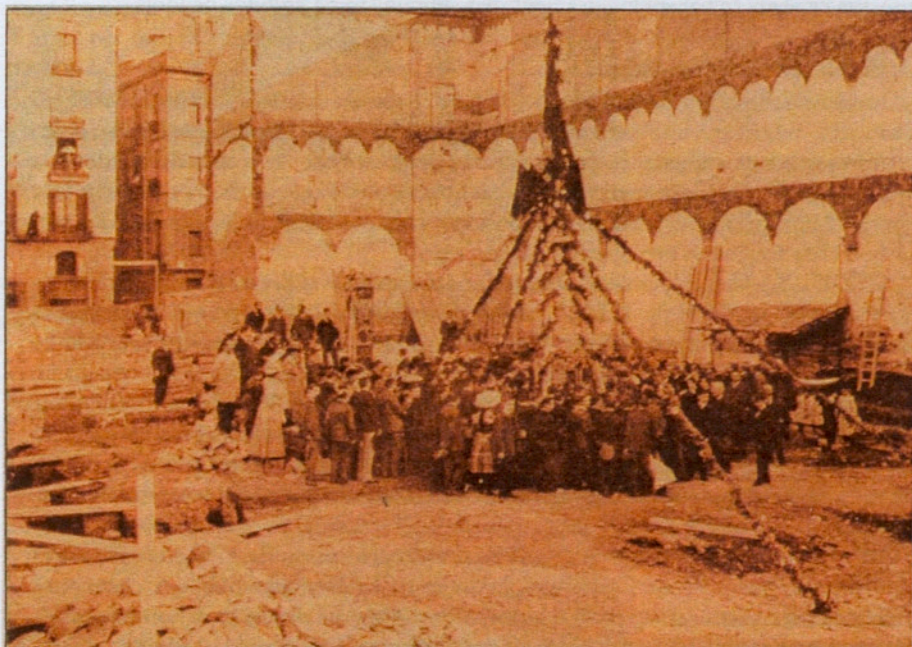

Ramon Villar, soci d'ASPE, creador d'aquest centre.

L'ORFEÓ CATALA S'ESTRENA A PARIS I A LONDRES. Juny de 1914.

(Primera part)

D'antuvi, tot i l'asseveració de l'encapçalament, cal mencionar que aquesta no fou

Primera pedra del Palau de la Música, que fue colocada el 23 de abril de 1905

la primera sortida a l'estranger de l'Orfeó Català. El 1901, visitaren França donant concerts a Montpeller, Marsella, i Perpinyà. Però aquesta sortida no tingué ni la importància tècnica ni el ressò de la que ens ocupa.

Especialment a Europa, el 1914, fou un any prenyat d'esdeveniments importants i no tots de signe positiu.

Primera guerra mundial.

El 28 de juliol esclatarà la primera guerra mundial que s'escamparà per Europa, Àfrica i Àsia, motivada per l'assassinat de l'arxiduc "Francisco Fernando de Àustria" que implicarà una declaració de guerra d'Àustria contra Sèrbia. Esdevindrà la guerra més sagnant de la història fins al moment. L'aliança de 18 nacions dels quatre Continents contra l'Imperi Austrohongarès – Bulgària – Imperi Alemany – Imperi Otomà.

Ja a les acaballes de la guerra, el Kaiser alemany assetjat, aprofita l'ocasió d'una revolta obrera a Berlín, per fugir a Holanda. Així el nou govern democràtic de la Re-

pública alemanya signarà l'armistici a Rothondes, el 11 de novembre de 1918.

Aquesta guerra comportà importants canvis interns i externs entre les nacions acompanyada d'esfereïdores xifres de deu milions de morts, vint milions de ferits i set milions de desapareguts.

França serà l'estat més perjudicat, amb 1.40 milions de morts i desapareguts. Tot el nord francès era un munt de runes: cases, ponts, fàbriques, vies de comunicació...

La neutralitat d'Espanya en aquest conflicte i la proximitat d'Europa farà que la indústria catalana treballarà intensament per subministrar a ambdós bàndols.

Panoràmica catalana.

La derrota electoral de Solidaritat Catalana i victòria dels lerrouxistes el 1908, no contribuï a pacificar a una societat catalana que ja havia viscut moments d'esperança.

El descontent a Catalunya pel sistema de designació de les tropes destinades a la guerra del nord del Marroc comportà violentes vagues i els successos de la setmana tràgica. Les repressions militars comportaran més mobilitzacions populars. La violència esclata fàcilment; però costa molt de parar.

El 1911 a les Corts de Madrid comença l'elaboració de la llei de les mancomunitats provincials. El 6 d'abril de 1914 al Saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat es constitueix oficialment la Mancomunitat de Catalunya, com a resultat de l'aplicació de la Llei de Mancomunitats Provincials.

La mancomunitat comporta la federació de les quatre Diputacions provincials catalanes. i si bé es tracta d'una institució administrativa simbolitza el reconeixement, per part de l'Estat Espanyol, de la singularitat de Catalunya. És el primer ens amb certes facultats d'autogovern des de 1714. És l'embrió de la futura Generalitat de Catalunya.

La Mancomunitat potenciarà la cultura catalana a través de l'Institut d'Estudis Catalans, la Biblioteca de Catalunya i la xarxa de biblioteques públiques i museus. Millora escoles i l'educació primària i professional del país. Potencia les infraestructures, construint carreteres, xarxes elèctriques i telefonia.

No hi ha dubte que fou un punt de partida esperançador per tots els catalans. La Nació catalana comença, amb gran il·lusió, el seu llarg i inacabat pelegrinatge.

En aquestes circumstàncies, París celebrarà una efemèride musical mundial: el "Congrés Internacional de Música" que tindrà lloc a París entre el 4 i 14 de juny de 1914.

Motiu

La Revista Musical Catalana, butlletí de l'Orfeó Català, del dia 15 d'abril anunciava la més que probable excursió artística de l'Orfeó Català a París i a Londres i que, a tal objectiu, ja s'estan fent gestions econòmiques, socials i diplomàtiques.

La Societat Internacional de Música (S.I.M.) és la més important en el seu gènere i compta amb els millors músics i musicòlegs d'arreu del món. El congrés de París promet ser més important que el celebrats anteriorment a Viena i Londres.

Referent a la seva participació en el Congrés, el Butlletí de l'Orfeó Català dia textualment. "*Els organitzadors del pròxim Congrés Musical, volen donar a la nostra entitat (i de faïso, per cert, ben exquisida) una bella prova del viu interès que'ls inspira, acaben també d'honorar-nos amb l'amable oferiment que'ns autoritza per a presentar així mateix un treball en el futur Con-*

grés." (sic)

A l'Orfeó Català li fan l'honor de cloure els actes del Congrés Internacional de Música. Sens dubte que era una distinció i un gran repte acceptar la invitació.

Heus ací que ha arribat el moment oportú de demostrar al món que l'Espanya no és sols el cant flamenc i les "*Corridas de Toros*". Sortosament Espanya es multicultural.

Preparatius

Organitzar una sortida a París i Londres d'un col·lectiu, a càrrec de l'Orfeó Català, format per uns 250 coristes, la Junta Directiva, una cobla, la diva Maria Barrientos, el violinista Joan Manen i algú més que em queda al tinter, no era una empresa fàcil. Calia la implicació del govern espanyol en la tramitació de passaports i les gestions a l'ambaixada espanyola a París.

També s'endevina que l'al·lotjament d'un col·lectiu de tantes persones comportaria no pocs problemes. Però no consten anècdotes al respecte. Segons una dita francesa: *pas de nouvelle bon nouvelle*. Per tant hem d'entendre que si hi hagueren dificultats foren irrelevants o superades.

El tema econòmic era fonamental per afrontar amb èxit l'aventura. Calia treure diners de sota les pedres. S'obre una llista de col·laboradors que l'encapçalen:

- L'Excel·lentíssim Ajuntament de Barcelona i la Mancomunitat de Catalunya, recent instituïda. L'excursió de l'Orfeó Català a París i Londres serà una de les primeres subvencions culturals de la Mancomunitat.

- Era imprescindible la col·laboració econòmica i política del govern d'Espanya.

- Honorables patricis que, amb esplèndida generositat cobriren la subscripció. Aquesta llista la conformen 50 personalitats i l'encapçala el Marquès d'Alella seguit de Gonçal Arnús i la clou en Ramon Vilà Marquès i Emili Vidal Ribas.

- Amén de subscripcions populars anònimes que també foren importants.

Superades les dificultats polítiques i econòmiques arriba l'hora de l'organització.

Viatjar en un mateix tren un col·lectiu superior a 250 persones que comparteixen el mateix objectiu i destí, encara avui, és una empresa complicada. Imagineu-vos aquesta missió quasi cent anys enrere. El telèfon, telègraf i correu ordinari eren les úniques comunicacions existents i incipients. Ah! i per organitzar tot això hi ha un període de dos mesos. Les meves més sinceres felicitacions van pel coordinador general.

PRIMERA ETAPA: Viatge a París. (11-12 de juny)

Imaginem-nos que tota l'expedició ja és acomodada dins el tren, l'alegria i el bon humor reina entre tots les expedicionaris. Tot és en ordre. A l'exterior una gran multitud de gent s'ha citat a l'estació del tren per acomiadar-se dels familiars i/o amics. Era a mig matí del dia 11 de juny i, d'un moment a altre, sonarà el xiulet del cap d'estació donant la sortida.

Cal recordar que l'Orfeó Català tenia la ma trencada a organitzar viatges per Catalunya i Espanya. Però emprendre una excursió de més de setze hores de viatge i pernoctar al tren, són figures d'un altre paner. Una ressenya escrita dona la pista.

El Sr. F Lliurat en un article titulat "*Al llegidor*" diu:

"Hi ha, certament mil maneres de viatjar. Cap, en veritat, de més plaent que amb L'Orfeó .

Noti's que ço que resulta agradós podria amb facilitat, tornar '-se insoportable... Madona la Disciplina dirigeix, però, tots els actes de la nostra entitat. A més...la disciplina nostra no és mai rígida, freda. En son fons hi palpita afecte vers l'entitat i se en ço que representa. Tot se fa, tot se mou, tot s'ordena, doncs, a l'Orfeo (dòcilment, amorosament) al ritme d'aquelles santes coses...I tot esdevé així fàcil o, en tot cas, ben possible".(sic).

Heus ací el secret de l'organització de l'Orfeo. Sols així s'entén que es pugui organitzar una moguda de tal magnitud i en tant poc temps.

Però a més dels orfeonistes, director i Junta Directiva, qui forma part d'aquesta expedició?

En formen part, també, Il·lustres personatges que complementen la varietat de l'oferta musical de l'Orfeo. La soprano Maria Barrientos al moment més àlgic de la seva vida professional, el genial violinista Joan Manén i com integrants de l'Orfeo la futura notable soprano Andrea Fornells i el tenor Emili Vendrell.

En Joan Manén (Barcelona 1883-1971), fou un gran compositor, també de sardanes i un virtuós intèrpret de violí.

Als 7 anys ja interpretava correctament les difícils fugues de Bach i als 10 anys dóna el seu primer concert a Montevideo. El diari "El Siglo" titulava: "*Concierto de violin a cargo del niño prodigio JUANITO MANEN.*" A Uruguai i Argentina farà les seves primeres actuacions com a solista de violí.

Acompanya a l'Orfeo un Joan Manén als seus 31 anys, en plena vida professional i considerat com un dels millors violinistes del moment, comparable a Sarasate.

Contratemp.

F. Lliurat escriu a la "Revista Musical Catalana": "*Na Maria Barrientos, malalta, no havent pogut cantar a París, fou contractada una cobla (la Principal de Peralada). Com ja sabeu, fèu oir belles sardanes*" (sic).

Na Maria Barrientos neix a Barcelona el 1884 i va morir a Ciboure, França, el 1946. Arribà a ser una de les millors sopranos lleugeres del seu temps. Es va retirar el 1924. Als 15 anys ja havia debutat el Liceu de Barcelona. Va actuar a Buenos Aires, al Covent Garden de Londres (1903), Scala de Milan (1904)... A partir d'aquest any empren una carrera internacional que, el món de la lírica, la convertirà en una diva de primera magnitud. Just el 1914 es troba al zenit de la seva fama mundial.

Per suplir aquesta absència es contracta la cobla "Principal de Peralada". Però, perquè una cobla i perquè la Principal de Peralada?

Perquè una cobla?

El mestre Millet o els seus assessors, entre ells en Josep Serra, coneixien la bona acceptació que tingué a París la música de la sardana. L'octubre de 1908, la cobla Antiga Pep, havia fet la primera estada a París actuant a les sales Odeon, Olímpia i d'altres més. El reclam publicitari era: "*Unos pastores de las montañas del Empordan darán a conocer su música y baile*".

Sigui per la novetat, la tafania de públic francès o per la qualitat dels músics i de l'espectacle, o per tot plegat, el cas es que tingué una notable acceptació. Hi anaren per uns dies; però hi restaren quasi un mes.

Aprofiten l'estada a França impressionant discs a la discogràfica francesa "Pathé

Frères". En aquests discs, ja enregistrats a dues cares, s'hi troba sardaners i balls populars del moment, generalment, dels autors Josep Serra, Pep Ventura i Albert Cotó.

La restauració d'aquesta música presenta una considerable dificultat. La casa Pathé, en conflicte constant amb la "*Gramophone de Berliner*", per la patent del disc pla, enregistra una sistema similar; però completament diferent al de la "*Gramophone*".

El solc comença per l'interior i acaba a l'exterior. Just a l'inrevés del disc tradicional. Gira a 80-82 rpm, mentre la resta són a 78 rpm. La gravació és vertical i ambdós costats del solc. Total que aquests discs, sols es poden reproduir en giradiscs, vibràfon i agulla Pathé. Actualment hi ha serioses dificultats per escoltar la seva música.

Malauradament per la nostra història musical, aquesta cobla va fer els primers i successius enregistraments a la discogràfica "*Pathé*". A fonovillassar 78 disposem d'uns quants discs d'aquella època i també de dades posteriors.

El mes de novembre de 1908, acabada l'estada de la cobla a París, es contractada per actuar al Coliseum de Londres. Va complaure tant l'actuació de la cobla a Londres que els hi proposen el contracte d'una gira per Nova York durant dos anys. Aquesta oferta no fou acceptada per que s'apartava dels objectius de la cobla.

Durant la seva estada a Londres no em consta que enregistraren algun disc. En la discografia de la cobla hi ha alguna gravació que hi consta: "*Orquesta simfònica catalana Antiga Pep de Figueras*". Es una prova que la formació musical era molt ben considerada tan aquí com a l'estranger.

Per tant, queda demostrat que tant a París com a Londres, anys enrere, ja havia triomfat la música catalana inclús la sardana.

Perquè la Principal de Peralada?

La cobla Principal de Peralada sota la batuta del seu fundador i director Josep Serra, durant 24 anys, assolí un alt nivell de qualitat. Ja en el concurs de cobles a Barcelona de l'any 1902 compartí el primer premi amb la Principal de la Bisbal. Uns anys després en Josep Pla deia: ..."*que era una cobla que posava l'accent en el conjunt orquestral i que sonava amb fidelitat.*"

Justament, feia uns quatre o cinc anys que en Miquel Serra n'era el representant i director, després que el seu germà, Josep, hagués obert una escola de música a Figueres.

Quan el mestre Morera retorna de la seva estada a Madrid, el 1905, s'intensifiquen els contactes amb el mestre Josep Serra i aquest amb Millet i Nicolau.

Crec que, aquests contactes i la qualitat de la cobla, foren decisius per la contractació de la Peralada.

M'imagino la il·lusió que assaltava als components de la Principal de Peralada, pel repte d'acompanyar a tot un Orfeó Català, en la seva primera sortida a l'estranger, que els portaria a actuar davant la flor i nata dels compositors i instrumentistes musicals d'arreu del món. Aquest era un cim que segurament mai havien somniat assolir.

En aquesta formació hi havia un "bolo" insigne. Un jove mestre de 26 anys, Josep Blanch Reynal, que substituïa al fiscornaire Joan Mont i Pujol "Xambó". Sens dubte, aquesta sortida marcarà la vida professional d'en Josep Blanch. L'any vinent, en Josep Serra deixarà la cobla i anirà a viure a Barcelona, substituint-lo en Blanch i Reynal, com a director i instrumentista de fiscorn. Però durant tota l'excursió, i per

darrera vegada, ambdós fiscornaires tocaren un al costat de l'altre a la Principal de Peralada.

Curiosament, la Principal de Peralada, no incorpora el trombó a la seva formació musical fins al 1925 i serà l'Amat Blanch de 21 anys i germà petit d'en Josep.

Ja tot es a punt i sona el xiulet del tren anunciant que comença l'aventura. Cadascú ocupa el seu seient amb cara alegre i ganes de gresca.

Mentre el tren inicia el viatge direcció a París, quelcom passava per la ment del mestre Lluís Millet. Sé li llegia una inquietud serena front el dubte: què passarà?

Moments després d'arrancar el tren el mestre Lluís Millet ocupa del seu seient amb aire seriós i pensatiu. Era evident que la processó anava per dins.

Què barrinava el mestre Millet?

En un article titulat "Mercès" diu:...amb expressions d'agraïment, lo molt que devem a tants bons cors i bones voluntats amb els generosos dons i activitats dels quals havem pogut realitzar un somni de molt temps ... els obstacles el feien de difícil assoliment."

En un article titulat "Excursió artística de l'Orfeó Català a París i a Londres" diu: "...fer notar la importància extraordinària de l'excursió ...tant per la vida...de la nostra entitat...com per tota la nostra música... tant la genuïnament popular com la dels nostres mestres tant dels antics com dels moderns... Fora de la nostra terra Espanya, l'art espanyol, la societat espanyola, vol dir encara "andalucisme". Caldria provar... que el tant suggestiu andalucisme no es pas l'únic orientalismes de la Ibèria; també el nostre folklore... n'està ple...mercès a aquesta excursió París i Londres podran provar-se, davant l'élite del món musical d'arreu, aquesta i força altres coses".

Convençut de la capacitat artística de l'Orfeó Català per oferir al món musical la vàlua i qualitat del nostre folklore sols queda una qüestió. El nostre folklore serà capaç de captivar als oients més exigents?. Això ho veurem al seu moment.

L'EXPEDICIÓ ARRIBA A PARIS.

El dia 12 de juny de 1914, l'expedició arriba a la bella estació parisenca del "Quai d'Orsay", plena d'amics de París i també de casa. S'hi troba:

- .- Pere Rigalt President de la Cambra de Comerç d'Espanya.
- .- Pere Balmanya, president i fundador del Centre Català a París.
- .- Dr. Cobos, president del Centre Hispano-Americà.
- .- El senador, Eduard Calvet
- .- Els diputats: Pere Muntanyola, Martí Matons i Josep Lasarte.
- .- Responsables de l'organització: Francesc Pujol i Francesc Cambó.

L'expedició s'allotjarà en hotels prop del Louvre i disposarà d'unes hores de descans. Després de dinar i prendre possessió de l'allotjament, al rovell de l'ou de París, es disposava de temps lliure per conèixer la ciutat.

Dia 13: Recepció de l'Ajuntament de París.

L'endemà dia 13 per la tarda i al luxós "Hôtel de Ville" tindrà lloc la recepció de l'Ajuntament de París a l'expedició de l'Orfeó Català. Tothom vestits de vint-i-un botó, acudirà a la cita; les senyoretes amb mantellina blanca i els coristes amb smoking. L'ordre era de sortir tots junts de l'hotel cap a la cita. La pluja complicà l'operació;

però l'operació fou possible gracies als cotxes, taxis, autobusos i la bona voluntat de cada expedicionari.

Personalitats assistents:

A l'expedició de l'Orfeó i els polítics catalans que l'acompanyen s'hi agregen l'ambaixador d'Espanya a França, el president del Centre Català de Paris, el delegat de la Cambra de Comerç de Barcelona, regidors de l'ajuntament de Barcelona, i premsa catalana.

El diputat a Corts, Joaquim Cabot, presenta a l'Orfeó Català *"en un bell i curós francès"*

Contesta el primer tinent d'alcalde de Paris Mr. Corbeiller, seguit de secretari general del Sena, Mr. Aubanel, del Secretari general de Prefectura de Policia. Per part espanyola pren la paraula l'ambaixador el marquès de Villa Urritia i el primer tinent d'alcalde de Barcelona.

Durant els parlaments tots dedicaren paraules d'elogi a la nostra entitat.

El lloc més distingit de Paris i les personalitats presents demostra a les clares que fou una benvinguda de primer nivell com corresponia a l'ambaixada cultural catalana.

Després de les diverses intervencions fou servit un lunch. I tot seguit l'Orfeó Català obsequiarà als presents amb tres primícies musicals:

.- *El cant de la senyera*, *Sota de l'olm* i *L'heren Riera*, tres peces musicals típicament catalanes.

La premsa ressenya: *"Vens-aquí una recepció que deixarà grat record en tots els que tingueren el gust i l'alt honor de poder-hi assistir."*

PRIMER CONCERT (14 de juny).

La premsa local ja s'havia cuidat d'escriure sobre l'Orfeó Català i la seva actuació a la ciutat de Paris. Per tant, a Paris, l'Orfeó Català no era un desconegut si no ben conegut.

El concert es celebrà al gran Teatre dels Camps Eliseus. 250 coristes, entre homes, dones i nens ocupen l'escenari. Deuria de ser quelcom extraordinari. Les cròniques així s'expressen:

"La vegérem, per sort, absolutament plena. Tot Paris era allí." Amen de totes les autoritats polítiques assistents a la recepció hi consta una llarguíssima llista de grans mestres i musicòlegs francesos i de la resta d'Europa.

Programa:

- .- *El cant de la senyera*, de Millet.
- .- *Sota de l'olm*. Morera
- .- *Cançó de Nadal*. Romeu
- .- *El Rossinyol*. Mas i Serracant.
- .- *Els tres tambors*. Lambert
- .- *El cant dels ocells*. Millet
- .- *La sesta*. Noguera
- .- *L'heren Riera*. Cumellas Ribó
- .- *Els Xiquets de Valls*. Clavé.

- .- Don Juan i don Ramon. Pedrell
- .- La mort de l'escolà. Nicolau
- .- Ave verum. Saint Saëns
- .- Madrigal Brudieu
- .- Ocellada Jannequin
- .- Ave Maria Josquin de Près
- .- O magnum mysterium. Vitoria
- .- Credo Misa del Papa Marcel. Palestrina

El resultat és perfectament descrit pel cronista F. Lliurat que diu:

"Tot fou escoltat amb atenció. La corrent entre'ls executants i el públic que'ls escoltava ...fou ben prompte establerta. La vetllada transcorregué entre "bravos, visques" i aplaudiments sorollosíssims (sic).

"No gaire lluny de mi, el pianista francès l'Eduard Risle resta embadalit Em sembla veure'l encara deixant-se breçar dòcilment per les humils cançons nostres. Una actitud similar a la de més d'un català conegut nostre enfront del nostre art, de les nostres cançons (pagesivoles... diuen) del folklore català. (sic).

En acabar el concert de l'Orfeo Català, la "Societat Bach de Paris" programa un sopar en honor al mestre Millet. El sopar fou servit en un del hotels més elegants de l'Avinguda dels Camps Elíseus, "Elysée Palace". Entre els assistents s'hi troba: Maurice Ravel, Florent Schmitt, Lluís Millet, Enric Granados, Francesc Pujol, Marguerite Long (exquisida pianista), Germaine Leon, (una de les millors deixebles de Isaac Albéniz), el diputat Joaquim Cabot, premsa barcelonina...

Fou una festa íntima i deliciosament elegant. El cronista li pregunta al mestre Maurice Ravel: Què penseu de l'Orfeo? ...No he sentit res semblant, és admirable!. Penso Escriure ara algun chor... glosant cançons." (sic).

El "Centre Català de Paris" també organitzà un àpat, al restaurant "Weber", en honor a les autoritats que acompanyen a l'expedició.

SEGON CONCERT. (16 de juny).

En el marc incomparable i encisador del Teatro Trocadero dels Camps Elíseus, una sala plena a vessar, engalanada i solemnement preparada per acollir un gran esdeveniment, es celebrà el segon concert de l'Orfeo Català a Paris. L'aforament de la sala es de 6.000 assistents

El contingut del programa fou:

- .- Muntanyes del Canigó. Manen
- .- Cançó de braçol Sancho Marraco
- .- La Mare de Déu Nicolau.
- .- Muntanyenca (sardana) Morera.
- .- Jovenívola (sardana) Pujol.
- .- Canten al Senyor un càntic nou (motet). J.S.Bach.
- .- Himne. a setze veus. R. Straus.
- .- La mort de l'escolà. Nicolau (a petició popular.)

Les dues sardanes foren interpretades per la cobla Principal de Peralada durant la mitja part del concert.

"L'Orfeó Català fou novament aclamat, el públic no es cansava d'aplaudir. Els nostres valents cantaires triomfaren, doncs, novament. A més triomfà el nostre art."

Quan se'm digué que entre les cançons sentirien també sardanes, vaig tenir po...Aimo la cobla, ho confesso, i soc mes ben sensible al ritme de la sardana. Vaig tenir por, però, que, una cosa en el fons pura, fos pot ser profanada.... I com que sento el sant respecte de tot ço que es, temia que així la cobla com les sardanes ... no fossin tal volta enteses. Confesso que vaig errar-me, car les sardanes triomfaren. Al sortir d'aquest segon concert, tots pensaven això: que acabàvem de demostrar, de faisó ben palesa, que hi ha en la nostra Hispània quelcom més que rasgueigs de guitarres, que colpeigs de castanyoles i que...moviments suggestius". (sic).

Amb l'audició triomfal de l'Orfeó Català al Teatre Trocadero dels Camps Elíseus, s'acaba la sèrie de concerts organitzats amb ocasió del Congrés de la *Societat Internacional de Música*.

(Continuarà)

© Antoni Torrent Marquès — Vilassar de Mar abril 2008

Fons consultades:

- .- Revista Musical Catalana abril de 1914. (Procedència: Fonovilassar78)
- .- Revista musical Catalana setembre de 1914 (Procedència: Fonovilassar78)
- .- Hemeroteca de "La Vanguardia".
- .- Hemeroteca del Diari de Barcelona (Biblioteca de Catalunya)
- .- Revista del 50è aniversari de l'Orfeó Català.

VISITA AL MAGATZEM I LABORATORI DE LA FONOTECA DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA

Fent un cop d'ull a les ubicacions que ha tingut La Fonoteca, podríem dir que té un cert tarannà itinerant. Va ser inaugurada el maig del 1964 en unes dependències de la Biblioteca de la Universitat de Barcelona, d'allà va passar a un local de la Gran Via de les Corts Catalanes 657 i és a finals de 1997 que es muda a un dels edificis gòtics més emblemàtics i majestuosos de la ciutat, l'*Antic Hospital de la Santa Creu*, al carrer Hospital 56, on s'hi troba la seu central de la Biblioteca de Catalunya. Aquesta situació es manté fins a la primavera de l'any passat, quan trasllada el seu laboratori i el magatzem a un espai de l'edifici que el Departament de Cultura de la Generalitat té a la Carretera del Mig 40 de l'Hospitalet de Llobregat, però mantenint al carrer Hospital les oficines i el servei d'atenció al públic.

Acol·lits per la directora de la Fonoteca Margarida Ullate i pel tècnic d'imatge i so Francisco Bellido, el passat 20 de maig l'ASPE va efectuar una visita a les dependències de l'Hospitalet de Llobregat.

El magatzem és un espai tancat i sense finestres i climatitzat a 18°C i 55% d'HR. S'hi

accedeix per una doble porta de seguretat i ocupa un espai de 270 m². amb aproximadament 2294 ml. de prestatgeries metàl·liques amb separadors per als documents que no tenen una estabilitat en la seva posició vertical (discos de pedra, vinils). S'hi guarden els documents en cinta (bobines, vídeos, cassetts), així com els anomenats de "reserva", com són els cilindres o els discos de pedra.

Al laboratori, d'esquerra a dreta: Cèsar Rodríguez – Jaume Figueras – Francisco Bellido (Tècnic de la Fonoteca) – Josep Perramon – Josep Pons.

Arribat aquest punt, preguntem a la directora si ens pot quantificar les existències per tipus de suport. Posteriorment ens fa arribar un document amb les següents dades referides a l'any 2008:

Sonor

Cilindres 535.

Rotlles pianola 731.

Fils magnètics 5.

Discos: Ariston 1. Berliners 36. Pedra 27497. Acetats 72. Singles 153069. LPs 105281

Bobines 12822

Cassetts 65837

CD 33926

Minidisc 62

DAT 393

Còpies seguretat 996

Audiovisual

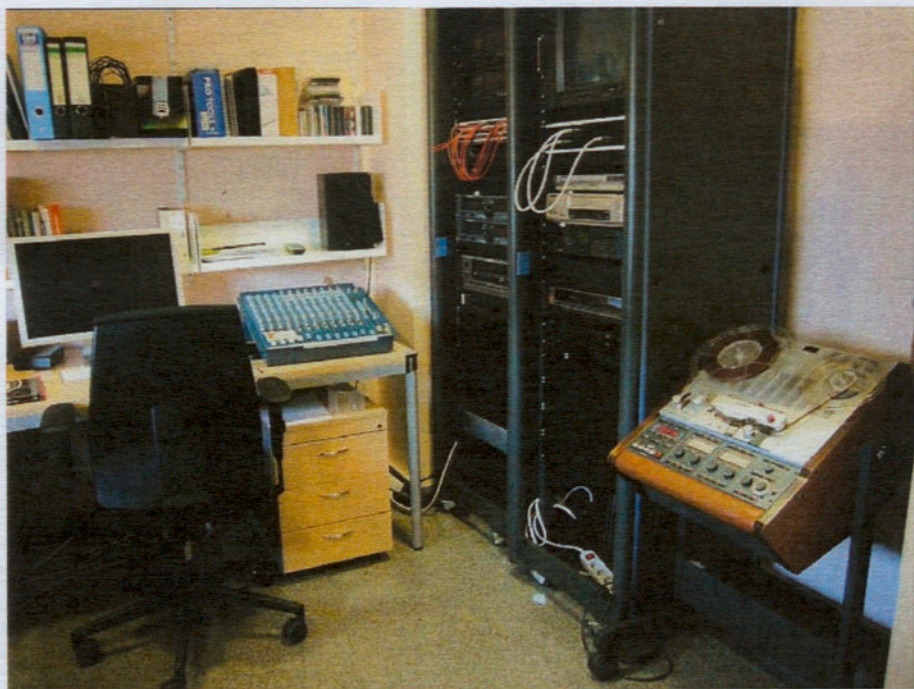
Vídeos diferents formats 17366

DVD 11280

U-Matic 3278

Hi8 260

Total 433447

*A la dreta magnetòfon Studer i 'racks' amb diverses unitats de reproducció i amplificació.
Al fons tanla de mescla, control i monitorització.*

Certament la magnitud d'aquestes xifres ens deixen una mica bocabadats.

Quant a la procedència de tots aquests documents, ens explica que principalment el fons de la Fonoteca es nodreix del Dipòsit Legal, que és el fons que els productors estan obligats a lliurar a l'Estat. Per altra banda, Ràdio Barcelona va cedir en dipòsit a la Biblioteca de Catalunya uns 112.000 documents (bobines, discos de 78 rpm i vinils, tant LPs com singles, tot i que gran part del fons de vinil és triplicat). A més es fan intercanvis amb institucions i es reben molts donatius de particulars. També es fan algunes adquisicions, dintre les quals citarem la col·lecció de documents sobre el Tango feta recentment al nostre soci Francesc Arellano amb quantitat de discos, catàlegs i testimonis gràfics.

A la pregunta de quin tant per cent està catalogat, la resposta és un 39 % (5% audiovisual i 34% sonor).

Pel què fa al laboratori, dintre de l'àmbit sonor disposa de:

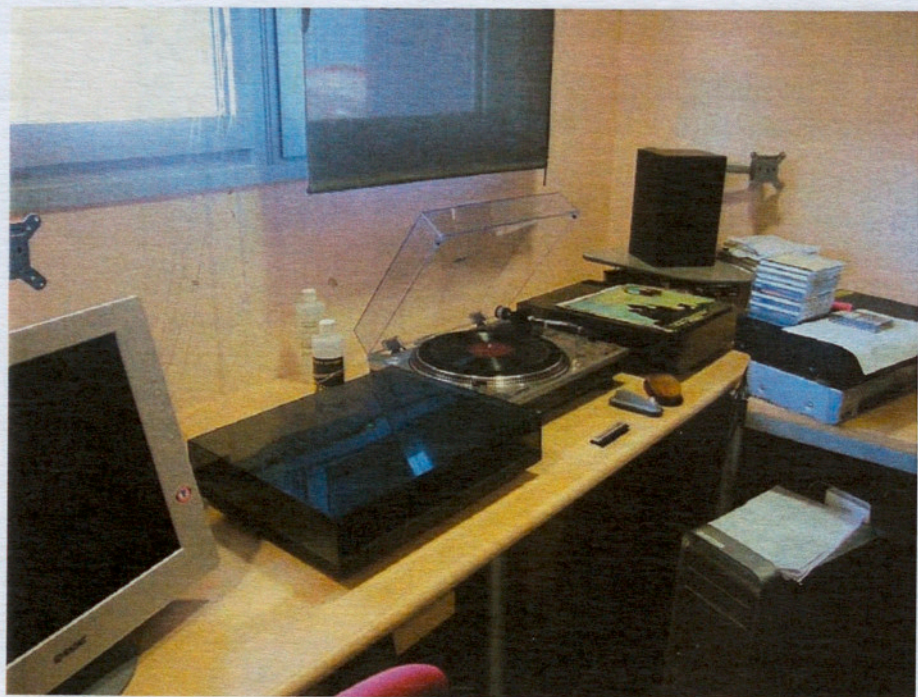
Fonògraf, Gramòfon i diversos plats tocadiscos que permeten la reproducció de tota mena de discos, des dels més normals fins als 'Pathes' o 'Edison' de modulació vertical, així com tots els diàmetres de 7" fins a 16".

Reproductors i gravadors de formats analògics com magnetòfon, cassetts o bé digitals com DAT, Mini disc, Disc compacte i material informàtic.

També diversos aparells auxiliars com amplificadors, equalitzadors, digitalitzadors, monitors, etc.

En el camp audiovisual s'hi troben:

Reproductors i gravadors de formats analògics com Betamax, Super Beta i VHS. En digital Laser disc, DVD i dispositius informàtics.

Plats giradiscs 'Rega' i 'Rek-O-Kut', equip de captura de vídeo, altaveu monitoratge i ordinador Macpro pel tractament d'àudio i vídeo amb Protools i Final cut.

Tot aquest potencial tecnològic possibilita l'enregistrament de tot tipus de suports excepte, (fins que no es digitalitzin) els discos perforats Aristón, cilindres, fils magnètics, cartutxos de 8 pistes (es disposa de reproductor però les cintes estan fetes malbé), rotlles de pianola, vídeo 2000 i vídeo Betacam.

Els àudio i els vídeo es passen a formats digitals (àudio o dades), bé en suport CD o DVD. Les comandes a Ràdio Barcelona les realitzen mitjançant un protocol de transferència de fitxers (ftp), normalment en format mp3. I les còpies digitals internes es fan en dos formats:

En qualitat àudio per a servir-les com a suport alternatiu (16 bit/44.1 kHz), que són les que tenen topogràfic CSFon

En qualitat àudio de preservació (24 bit/96 kHz), que són les que han digitalitzat massivament empreses externes.

Al acabar la visita preguntem per la quantitat aproximada de comandes que són ateses al cap d'un any. La directora ens comenta que els anys 2007 i 2008 han estat atípics, perquè el laboratori s'ha actualitzat i també s'ha dedicat temps a la gestió de la digitalització duta a terme aquests dos anys. Però s'ha donat resposta a 755 comandes (entre Sala i Laboratori). En un any normal, s'arriben a servir fins a 1000 comandes.

© Josep Perramon

Discs que te editats L ' A.S.P.E.

Aquests CD' s els podeu aconseguir personalment adreçant-vos a:

- La nostra seu social, a les Oficines de l ' empresa " The Project " .

Diagonal, 482, 2n, 2^a. Barcelona.

- Secretaria de l ' Orfeó Gracienc. Astúries, 83 Barcelona.

-Antiguitats Anamorfosis — Baixada de Sta. Eulalia, 4 Barcelona.

Be contactant amb l ' ASPE: 93 379 00 52. mrubiob@uoc.edu

Demanen 10 €. en concepte de subvenció + despeses de tramesa.

O també de manera gratuïta, fent-se soci d ' ASPE.

Fons de discs de l'ASPE.

L'ASPE disposa actualment de 655 registres que corresponen a 408 discs de 78 rpm. Els detalls (títol, compositor, segell, numeració, origen) podeu consultar-los a la nostra Web:

www.aspe.cat

carlosmb

78 rpm Records & Cylinders

Mi nombre es Carlos Martín, vivo en Madrid, España. Desde el año 2000 mi actividad está centrada en la venta de discos de 78 rpm ("discos de pizarra") y cilindros de fonógrafo. El cliente tiene dos vías para adquirir estos artículos cuando acude a carlosmb: solicitando un listado a precio fijo con los discos del intérprete o género que le interesa (el cual se le envía personalmente), o participando en alguna de las cuatro subastas que cada año realizo:

Marzo (del 1 de Marzo al 15 de Abril)

Junio (del 1 de Junio al 15 de Julio)

Septiembre (del 1 de Septiembre al 15 de Octubre)

Diciembre (del 1 de Diciembre al 15 de Enero)

Cada uno de estos catálogos contiene unos 1.000 discos de 78 rpm, los cuales pueden consultarse en la página web o en el catálogo en papel (se envía sin cargo alguno).

También dispongo en stock de álbumes para discos de 25 y 30 cm, o sobres nuevos de las citadas medidas.

Anteriormente a esta actividad profesional y desde 2000 de forma paralela, colecciono todo tipo de grabaciones y documentos relacionados con el género flamenco: cilindros de fonógrafo, discos de 78 rpm, "acetatos", catálogos de discos, fotos etc. Por lo tanto, estoy siempre abierto a toda propuesta, información u oferta que se me plantee al respecto.

Contacto:

carlosmb

78 rpm Records & Cylinders
(Carlos Martín Ballester)

San Luciano 3 - sot 1 · Madrid 28041, Spain
Tel (34) 630 058 687 · Fax (34) 913 178 363

www.carlosmb.com
info@carlosmb.com